

general theory of law and defining principles of corresponding relations' regulation in the sphere of person's right to work realization. The author substantiates that collective labour relations are the component of consolidated notion of labour relations given the direct or indirect connection with the individual labour relations. The author holds up the implication that referred legal relations are the separate type of labour relations with their own subjects, objects and content.

The peculiarities of collective labour employees' rights realization are determined. It is accented that common labour rights of employees might be realized only by the bodies specially authorized by the meeting (conference) of employees or the trade unions. The realization of these rights forms the sphere of collective labour relations. The conclusion is made that subjective legal rights of participants of the corresponding legal relations (the trade-unions, conciliation committee, labour arbitrage, the National Mediation and Conciliation Service, associations of employers) are designed to meet the «direct» object of their own interest (reflects the necessity for this entity to enter the specific legal relations) and the «indirect» object of interest (objectively consolidated interests of employees for the realization of which the whole system of collective labour relations exist). The collective labour relations are defined as a complex of interconnected legal relations of material, procedural and processual nature arising out of the norms of labour law and existing for the realization of common labour rights by the employees' staff.

Key words: *collective labour relations; collective interests; employees' staff; collective (common) labour rights.*

Стаття надійшла 22 лютого 2016 р.

УДК 347.95:347.964.1

**О. Б. Верба-Сидор,
У. Б. Воробель**

ІНСТИТУТ ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ В УКРАЇНІ: ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Проаналізовано новели механізму примусового виконання рішень юрисдикційних органів, зокрема проблеми запровадження інституту приватних виконавців в Україні. Серед шляхів вирішення проблем наведено такі: наявність достатнього фінансування діяльності державних виконавців, механізму справедливого пропорційного розподілу виконавчих проваджень між приватними виконавцями (у разі їх запровадження), законодавчого положення щодо публічності договору про надання послуг приватним виконавцем, ефективного захисту стягувачами своїх прав забезпечать ефективне поновлення прав осіб.

Ключові слова: *приватні виконавці, державні виконавці, виконавче провадження, публічний договір.*

Постановка проблеми. Ефективне виконання обов'язкового судового рішення є основоположним елементом верховенства права. Про це наголошено у Висновку Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо ролі суддів у виконанні судових рішень від 19.11.2010 р. № 13 (2010) [1, с. 441–442]. Стадія виконання рішення є дуже важливим етапом і юридичного процесу, і судочинства зокрема, без якої факт ухвалення рішення позбавлений сенсу, мета всього процесу – недосяжна.

У Резолюції «Виконання рішень Європейського Суду з прав людини» від 26.01.2011 р. № 1787 (2011) [2] Парламентська асамблея Ради Європи із серйозним занепокоєнням зазначає, що в Україні продовжують існувати основні системні недоліки, які спричиняють велику кількість випадків порушення Конвенції, що повторюються, і які серйозно підривають верховенство права. Ці проблеми пов'язані, зокрема, з хронічним невиконанням рішень національних судів.

Стан дослідження. Окреслену проблематику досліджували такі науковці та юристи-практики, як: А. Авторгов, О. Альохова, Ю. Білоусов, Д. Йовдій, О. Павлюк, К. Попов, С. Шкляр та інші.

Мета. Проаналізувати новели механізму примусового виконання рішень юрисдикційних органів, зокрема проблеми запровадження інституту приватних виконавців в Україні, навести авторські шляхи їх вирішення.

Виклад основних положень. Протягом двадцяти п'яти років творення правової держави в Україні механізм примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів постійно трансформується. Як слушно зазначає А. Авторгов: «У нашій державі система примусового виконання не розвивалася, тупотіла на одному місці на догоду чийсь амбіціям, перетворившись на придаток до торгівельних організацій, завдяки корупційній «змазці» яких механізм примусового виконання хоч якось крутився...» [3]. Численні зміни до законодавства про виконавче провадження та про правовий статус органів, на які державою покладена функція примусового виконання, не є ефективними, що відображається у щоразу менших відсотках виконаності рішень судів та інших юрисдикційних органів. Так, за різними статистичними даними в Україні не виконується 70–98% рішень [4; 5; 6; 7].

Така низька ефективність реального поновлення прав осіб негативно впливає на економічний розвиток держави, зокрема зменшується кількість іноземних інвестицій та зростає ціна кредитів від іноземних банків. Загалом у всіх пострадянських країнах у зв'язку із великим ризиком неповернення кредиту через недосконалу роботу судів та органів, що виконують їх рішення, плата за кредит значно вища, ніж у Євросоюзі.

Серед причин незадовільного стану виконання рішень юрисдикційних органів в Україні виокремлюють, зокрема недостатнє фінансування органів Державної виконавчої служби, незважаючи на те, що ще 2003 р. Рекомендацією № Rec (2003) 17 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо примусового виконання (ухваленою Комітетом Міністрів 09.09.2003 р. на 851-му засіданні заступників міністрів) [1, с. 439] (Розділ IV, п. 7) передбачено положення про те, що службовцям, відповідальним за примусове виконання, що перебувають на службі у держави, належить забезпечити нормальні умови роботи, достатні матеріальні ресурси й допоміжний персонал. Їм слід забезпечити гідну винагороду за їхню роботу. В Україні ж, наприклад, за даними головного державного виконавця Галицького відділу Державної виконавчої служби Львівського міського управління юстиції В. Меленчука, протягом року від Революції Гідності не виділялося коштів на закупівлю паперу, канцелярських товарів та на покриття поштових витрат. Виконавці пропонували оплачувати за ці послуги стягувача, а це аж ніяк не відповідає високим європейським стандартам поновлення прав осіб.

Для підвищення показників реальної виконуваності рішень юрисдикційних органів в Україні анонсовано запровадження ефективної європейської моделі примусового виконання. Верховною Радою України у першому читанні прийнято за основу три проекти законів: Проект Закону про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів від 14.08.2015 року № 2506а [8], Проект Закону про виконавче провадження від 14.08.2015 року № 2507а [9], Проект Закону про внесення зміни до Податкового кодексу України (щодо приватних виконавців) від 14.08.2015 року № 2508а [10].

Як стверджує міжнародний експерт Проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» К. Попов, у Європі загалом переважають системи виконання рішень юрисдикційних органів приватними виконавцями. До держав, у яких ефективно працюють приватні виконавці, належать: Франція, Бельгія, Люксембург, Нідерланди, Великобританія. Більшість держав із перехідною економікою в 90-х рр. XX ст. запровадили ліберальну систему примусового виконання, оскільки досвід показав, що численні реформи системи органів державної виконавчої служби не зумовили позитивного результату [11].

Деякі представники юридичної спільноти критикують поняття «державний виконавець», «приватний виконавець» з огляду на те, що вони не відображають усієї повноти правового статусу виконавців, наголошуючи лише на джерелі їх фінансування. На думку А. Волкова,

термін «приватний» не може застосовуватися до суб'єкта, наділеного державною функцією примусового виконання рішень юрисдикційних органів, для реалізації якої вони, зокрема, мають владні повноваження щодо розпорядження чужим майном без згоди власників цього майна (боржників). Як альтернатива А. Волковим наводиться приклад успішного запровадження та діяльності інституту присяжних виконавців у Естонії [12]. В. В. Ярков також вважає термін «приватний виконавець» некоректним, оскільки спотворюється суть організації професії. Науковець обґрунтовує свою позицію тим, що у системі примусового виконання, незалежно від того, чи рішення виконує державний службовець, чи самофінансована особа, немає нічого приватного, бо в державах, які мають систему небюджетного або приватного виконання, виконавець наділяється своїми повноваженнями державою, працює у межах установлених законом процедур, система оплати праці, винагорода виконавця також регламентована державою, тобто «приватний» елемент відображений лише у способі фінансування та ще деяких елементах організації професії [13].

Однак не лише термін «приватний» виконавець піддається критиці, а й сутність і запропонованого нововведення (законопроектів 2015 р.), і віднесення функції примусового виконання рішень юрисдикційних органів до підвідомчості виконавчої влади (з 1998 р.). Голова Вищого господарського суду України В. Татьков вважає, що за виконання судових рішень має відповідати судова гілка влади, тому необхідно відновити посади судових виконавців при судах [14]. На нашу думку, В. Татьков має рацію, оскільки, якщо порівняти статистику виконуваності рішень за радянських часів та за період незалежності України до 1998 р., коли утворено Державну виконавчу службу в структурі виконавчої гілки влади, то стає очевидним, що всеохоплюючий контроль суду за діяльністю судового виконавця давав позитивний результат. Таку ж позицію було висловлено ще 22.05.2013 р. у Рекомендаціях парламентських слухань «Про стан виконання судових рішень в Україні», а саме, що необхідно повернути службу виконання судових рішень у систему органів судової влади, бо відсутність справді незалежної служби виконання судових рішень підриває довіру громадян до державної влади, ставить під загрозу утвердження і забезпечення захисту прав і свобод особи [15]. Зараз у деяких високорозвинутих європейських державах таких, як Австрія, Німеччина, Данія, Норвегія, Швеція функція примусового виконання судових рішень не делегована приватним особам, а покладена на державу, проте у цих державах показники виконуваності судових рішень є найвищими.

Реформуючи систему примусового виконання рішень юрисдикційних органів України, слід зважати також і на негативний досвід

держав, котрі вже пройшли шлях реформ і запровадили інститут приватних виконавців. Так, у Казахстані, до внесення відповідних змін у законодавство в лютому 2015 р., сформувалася практика, що виконавці обирали до виконання лише виконавчі документи у тих справах, за які вони отримували велику винагороду, соціально ж значущі виконавчі документи не було кому виконувати. Наприклад, більше 54 000 дітям Казахстану батьки заборгували понад 3,7 млрд тенге аліментів, тоді як приватні виконавці здебільшого працювали із банками за стягненнями заставленого майна, оскільки чим більша сума стягнення, тим більша винагорода виконавця. Відповідно до статистичних даних, наведених заступником голови алматинської регіональної філії Республіканської палати приватних судових виконавців Л. Айтмаганбетовою, в одного приватного виконавця на виконанні є 1000 виконавчих проваджень у банківських справах і лише 2 – в аліментних, у іншого – щодо стягнення 15 000 штрафів дорожньої поліції і жодного виконавчого провадження у зарплатних та аліментних справах. У Казахстані цю проблему подолали шляхом створення палат приватних виконавців, які розподіляють виконавчі провадження на прозорих пропорційних засадах [16]. В Україні також необхідно на законодавчому рівні передбачити механізм запобігання подібним зловживанням, наприклад, встановивши положення, що договір про надання послуг приватним виконавцем є публічним.

Державні виконавці-практики висловлюють сумніви щодо того, чи буде достатньо роботи для приватних виконавців і чи зможуть вони покрити всі витрати з утримання офісу, найманих працівників, страхування, податків тощо, особливо у малих містах. Невідомо, чи знайдеться в Україні достатньо охочих стати приватними виконавцями, оскільки мало хто за сучасної економічної ситуації зможе відповідати вимогам, які законопроект містить до приватних виконавців.

Небезпідставно практикуючі юристи ставлять під сумнів успішність запровадження інституту приватних виконавців, порівнюючи цю реформу, на яку витрачається чимало коштів платників податків, із оздобленням фасаду аварійної будівлі. На думку Д. Йовдія, основна причина хронічної невиконуваності рішень полягає не в площині виконавчого провадження, а у відсутності в нашій державі механізму захисту кредитором своїх майнових прав. В Україні існує парадоксальна ситуація, що боржникам вигідніше мати борги, ніж їх повертати. Тоді як стягувач витрачає чимало часу та грошей на судовий розгляд і виконання рішення, боржник переводить майно з однієї організаційно-правової форми в іншу і без жодних перешкод веде бізнес. Д. Йовдій пропонує три ефективні шляхи виходу з цього становища: 1) на законодавчому рівні передбачити заборону бути прямо чи опосе-

редковано засновником чи учасником, керівником, входить до органів управління суб'єктів господарювання особам, у яких існують підтверджені рішенням юрисдикційного органу невиконані зобов'язання фінансового (майнового) характеру до моменту їх повного погашення; 2) створити ефективний механізм притягнення до майнової відповідальності засновників (учасників) юридичних осіб перед кредиторами у випадку недостатності коштів для розрахунку з кредиторами у боржника юридичної особи; 3) засадничо змінити законодавство про банкрутство [17]. Д. Йовдій має рацію, оскільки лише запровадження інституту приватних виконавців без системних змін процесуального законодавства не матиме бажаного результату.

Висновки. На підставі викладеного пропонуємо законотворцям під час запровадження інституту приватних виконавців в українське законодавство на виконання однієї із вимог на шляху до євроінтеграції врахувати такі наші зауваження:

1. Щороку передбачати достатнє фінансування органів Державної виконавчої служби відповідно до розробленого нею кошторису в Законі України «Про державний бюджет України».

2. Запровадити механізм справедливого пропорційного розподілу виконавчих проваджень – тих, що даватимуть приватному виконавцеві значну винагороду, і тих, що є соціально значущими, проте не вельми прибутковими для приватного виконавця – між приватними виконавцями.

3. У Проекті Закону про виконавче провадження передбачити положення про те, що договір про надання послуг приватним виконавцем є публічним, щоб приватні виконавці, з врахуванням механізму справедливого пропорційного розподілу виконавчих проваджень, не могли відмовляти, наприклад, особам, які хочуть укласти з ними договір про надання послуг щодо примусового виконання судових рішень про стягнення аліментів чи заробітної плати.

4. Спростити вимоги щодо офісу приватного виконавця, оскільки за сучасних економічних умов у державі буде небагато спрможних їм відповідати.

5. Паралельно із запровадженням інституту приватних виконавців слід розробити і законодавчо закріпити механізм захисту кредитором своїх майнових прав, щоб боржники не мали змоги безкарно уникати повернення заборгованого та продовжувати вести бізнес у новій організаційно-правовій формі.

Підводячи підсумки проведеного аналізу новел механізму примусового виконання рішень юрисдикційних органів, зазначимо таке: наявність достатнього фінансування діяльності державних виконавців,

механізму справедливого пропорційного розподілу виконавчих проваджень між приватними виконавцями (у разі їх запровадження), законодавчого положення щодо публічності договору про надання послуг приватним виконавцем, ефективного захисту стягувачами своїх прав забезпечать ефективно поновлення прав осіб.

1. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К., 2015. – 708 с.

2. Виконання рішень Європейського Суду з прав людини: Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи від 26.01.2011 р. № 1787 (2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/1188_rez_1787.htm.

3. Авторгов А. Внедрение института частных исполнителей создаст достойную конкурентную альтернативу государственной исполнительной службе, существенно улучшив ситуацию в сфере исполнения судебных решений / А. Авторгов // Юридическая практика. – 2015. – № 33 (921) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo.ua/news.php?id=0049448>.

4. Мініюст презентував реформу системи примусового виконання та створення інституту приватних виконавців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/ua/news/47075>.

5. Сергій Шкляр: Державна служба – це шанс зробити щось для своєї країни, яким я вирішив скористатися // Юридична газета. – 28 квітня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrc.org.ua/news/article/18>.

6. Павлюк О. Виконанню не підлягає? Зневага до рішень ЄСПЛ спричиняє невдоволення людей вітчизняним судочинством / О. Павлюк // Закон і Бізнес. – 2015. – № 15 (1209) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/115592-znevaga_do_rishen_espl_sprichinyae_nevdovolennya_lyudey_vitc.html.

7. Финансовая эффективность исполнения решений ГИС в 2015 г. составила 2% // РБК-Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/rus/news/finansovaya-effektivnost-ispolneniya-resheniy-1443104895.html>.

8. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Проект Закону від 14.08.2015 р. № 2506а [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56267.

9. Про виконавче провадження: Проект Закону від 14.08.2015 р. № 2507а [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56268.

10. Про внесення зміни до Податкового кодексу України (щодо приватних виконавців): Проект Закону від 14.08.2015 р. № 2508а [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511.

11. Попов К. Новий погляд на реформу судоустрою: чи будуть в Україні приватні судові виконавці? / К. Попов // Європейська правда. – 23 вересня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euointegration>.

com.ua/experts/2015/09/23/7038594/?fb_action_ids=992224384133837&fb_action_types=og.comments.

12. Волков А.: Статус виконавця має бути єдиним, без поділу на державного чи приватного // Юридична газета. – 2015. – 03 квітня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/interview/status-vikonavcya-maebuti-edinim-bez-podilu-na-derzhavnogo-chi-privatnogo.html>.

13. Авторгов А. «Частность» присяжных исполнителей будет лишь в способе финансирования / А. Авторгов // Юрлига [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://jurliga.ligazakon.ua/blogs_article/417.htm.

14. Який стан, таке й виконання... // Закон і Бізнес. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/print/23577-yakiy_stan_take_y_vikonannya.html.

15. Про стан виконання судових рішень в Україні: Рекомендації парламентських слухань від 22.05.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=47482&pf35401=267096>.

16. Алёхова А. Как частные исполнители превращаются в инструмент давления банков и что с этим делать? / А. Алёхова // 365info.kz [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://365info.kz/2015/05/kak-chastnye-sudispolniteliprevrashhayutsya-v-instrument-davleniya-bankov-i-chto-s-etim-delat/>.

17. Йовдий Д. Почему не работает институт частных судебных исполнителей / Д. Йовдий // Юрлига [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://jurliga.ligazakon.ua/blogs_article/535.htm.

Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б. Институт частных исполнителей в Украине: предложения по совершенствованию правового регулирования

Проанализированы новеллы механизма принудительного исполнения решений юрисдикционных органов, в частности проблемы внедрения института частных исполнителей в Украине.

Среди путей решения проблем приведены следующие: наличие достаточного финансирования деятельности государственных исполнителей, механизма справедливого пропорционального распределения исполнительных производств между частными исполнителями (в случае их введения), законодательного положения о публичности договора о предоставлении услуг частным исполнителем, эффективной защиты взыскателями своих прав обеспечат эффективное восстановление прав человека.

Ключевые слова: частные исполнители, государственные исполнители, исполнительное производство, публичный договор.

Verba-Sydor O. B., Vorobel' U. B. Institution of Private Executors in Ukraine: Legal Regulation Improvement Proposals

Legislators are proposed to take into account the following remarks during the implementation of institution of private executors into the Ukrainian legislation pursuant to the requirements on the path to European integration.

1. To provide sufficient annual funding of the State Enforcement Service according to the estimate of the Service indicated in the Law of Ukraine «On State Budget of Ukraine».

2. To introduce a mechanism for equitable and proportional apportionment of enforcement proceedings – those which will give great remuneration to private executors, and those which are socially significant, but not very profitable for the private executors – between private executors.

3. In the Draft Law on Enforcement Proceedings, to include a provision that private executors service agreement is a public contract so that private executors, considering the equitable and proportional apportionment of enforcement proceedings mechanism, could not refuse persons, who wish to enter into a contract with them, to provide services concerning enforcement of judgments on alimony or wages.

4. To simplify requirements concerning the private executor's office, because under the current economic conditions in the country only few persons will be able to satisfy them.

5. Simultaneously with introduction of the private executors institution, the legislators ought to develop and legislate creditors' proprietary rights protection mechanism so that debtors will be unable to avoid the return of impunity owed and to continue running business in the new legal form.

Summing up the innovations analysis of jurisdictional bodies decision enforcement, we shall note the following: availability of adequate funding of the state executors, mechanism for equitable and proportional apportionment of enforcement proceedings between private executors (in case of their introduction), legislative provision concerning the public contract about provision of services by private executors, effective creditor's rights protection will ensure the effective renewal of persons' rights.

Key words: private executors; state executors; enforcement proceedings; public contract.

Стаття надійшла 11 лютого 2016 р.

УДК 325.54(4)+331.556(477)

Д. Р. Лещух

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Досліджено теоретичні та практичні проблеми, пов'язані із правовим регулюванням праці громадян України за кордоном.

Визначено, що головним результатом міжнародно-правового регулювання праці є міжнародні правові стандарти, які є регламентацією питань, пов'язаних із застосуванням найманої праці, поліпшенням його умов, охороною праці, захистом індивідуальних та колективних прав працівників за допомогою міждержавних угод.

Ключові слова: захист прав, громадянин України, джерела міжнародного приватного трудового права, праця за кордоном.